

A szakképzés és a szakoktatás fejlesztéséről

Amikor oktatásról beszélünk, igen nehéz, de szinte felesleges is lenne különválasztani a közoktatást, a szakképzést, a felsőoktatást és a felnőttképzést. A magyar oktatási rendszerben egyik a másikat feltételezi, vagy éppen egyik a másik nélkül értelmezhetetlen lenne. Ez a kölcsönös viszony azt is jelenti, hogy a jó szakképzés nem képzelhető el a jó eredményeken nyugvó közoktatás nélkül, amely viszont nem lehet eredményes, ha valami baj van – vagy éppen lenne – a működő szakképzési rendszerben.

A korszerű szakmai és képzési szerkezet napjainkban megköveteli a gazdaság közvetlen szerepvállalását is, hogy az ösztönző finanszírozási rendszer kellőképpen működhessen a munkaerőpiaci helyzet javítása érdekében. Az utóbbi években új anyagi források kerültek a szakközépiskolai oktatásba, amelyek segítik a tartalmi megújítás lehetőségét és az eszközfejlesztést egyaránt.

A szakképzés fejlesztésének legfontosabb eleme egy olyan moduláris rendszer, amelyben természetes dolog az intézmények közötti átjárhatóság és a felsőoktatásba bejutás lehetősége is az EU-s normáknak megfelelően. A fentiek mellett a közoktatási törvényt követően megjelentek olyan törvényi változások, amelyek megteremtették a törvények közötti jogharmonizációt – legalább átmenetileg –, mivel a szakképzési törvény megvalósulása sok esetben függ a mindenkor gazdaság igényeitől is.

Az új elemként megjelenő szintvizsga összefügg a szakmai vizsgakövetelményekkel, amelyek növelik a kamarák szerepvállalását.

A 2005-ös évet követően a prioritások közül igen lényeges a permanens tanulás támogatása, melynek része:

- új feltételek megteremtése, kidolgozása a közoktatási rendszerben,
- a szakképzés, benne a gyakorlati oktatás módszertani, szerkezeti fejlesztése,
- a felsőoktatási struktúra ehhez történő igazítása, fejlesztése,
- a munkahelyteremtéshez és a vállalkozói készségek fejlesztéséhez kapcsoló képzések még hathatósabb támogatása,
- a felnőttképzés rendszerének pedagógiai, szakmai, anyagi támogatottságának biztosítása, illetve tetten érhető fejlesztése.

A fentiek főképpen humán erőforrás, tartalmi, technikai jellegűek. Ebből eredően igénylik az Országos Képzési Jegyzék korszerűsítését, valamint a térségi integrált szakképző központok létrehozását is.

A szakképzésen belül zajló átalakulás a kliensek (szülők) körében is átalakította annak az oktatási rendszerben elfoglalt helyét, elvárásait.

Néhány ilyen összegző kíváncsi, amely nem kis feladatokat ró az itt dolgozókra:

- a szakképzés a gyakorlatban azonnal hasznosítható ismereteket adjon a szakmaterületeket illetően,
- nyújtson általános műveltséget és nyelvismeretet, szakmaiságot, amely a fiatal elhelyezkedését nagy bizonyossággal biztosítja,

- adjon érettségit, tegye lehetővé a főiskolai, egyetemi továbbtanulást,
- teremtsen meg a vállalkozóvá válás lehetőségét,
- az intézmények jobban támaszkodjanak a régió üzemei és a szülők javaslataira, a szakmaelemzők észrevételeire,
- legyen az adott intézménynek ethosza.

A fentiekből is jól látható, hogy a szakképzés funkciója az elvárások szintjén és az oktatási rendszerben elfoglalt szerepét illetően is változott. A törvényi szabályozók valójában csak közvetítik azokat a folyamatokat, amelyeket a megváltozott munkaerőpiaci kereslet hozott napjainkban.

A szakképzésben nagyon lényeges szempont az átjárhatóság, a tanulóknak az iskolai programok és képzési szintek közötti mozgáslehetősége. Az átjárhatóság érvényesülésének egyik fontos eleme az, hogy jelentős időbeli veszteség nélkül lehessen programot váltani.

A szakközépiskolai kerettantervi szabályozás szerves folytatásaként értelmezhető az a tény, hogy a 9-10. évfolyamon most már valamennyi szakközépiskolában szakmacsoportos orientáció és alapoó oktatás folyik heti 5, illetve 11-12. évfolyamokon pedig heti 8 órában. A szakképzési törvény 2003. évi módosítása az intézményeket helyi szakmai programok kidolgozására kötelezte, melynek során figyelembe kell venniük a központi programokat. Ez biztosítja számukra azt, hogy a szakmai tananyag tartalmát a helyi igényekhez és hagyományaikhoz igazítsák.

A közoktatás változásait tekintve mind az alap-, közép- és felsőoktatásban csökken a tanulólétszám, ez sajnos a közeljövőben sem fog változni. A statisztikai adatok alapján 2002-ben 505 ezer volt a 14-17 éves tanulók száma. 2010-re ez várhatóan 435 ezerre csökken. A szakképzés jövőbeni egyik meghatározó kérdése az lesz, hogy hogyan, milyen módszerekkel tudjuk növelni a rendszer hatékonyságát. Akkor járunk el helyesen, ha nem a mennyiséggel, hanem a minőséggel foglalkozunk, tehát azzal, hogy „mit” és „hogyan” oktatunk. A szakoktatásban a szakoktatásért dolgozók feladata megoldani a „hogyan”.

A TISZK-rendszer kiépítésével kapcsolatban gyakran vetődik fel a kérdés, hogy az ezer-nél is több szakképző intézményt hogyan lehet úgy átalakítani, hogy ne kelljen az intézményeket megszüntetni.

A TISZK programjának ugyanakkor meg kell oldania éppúgy a tehetség gondozást, mint a felzárkóztatást vagy éppen a lemorzsolódást.

Az OKJ-s képzés átalakítása is igen lényeges kérdés. Meggyőződésem, hogy a magyarországi rendszer munkakörelemzéseken, feladatelemzéseken kell, hogy alapuljon, illetve a széles alapokra építkező és az egyre specializáltabb képzéseket biztosító szakképzési rendszerek továbbfejlesztésére kell törekednünk.

Nagyon fontos kérdés a gyakorlati képzés. A jelenleg erre fordított időt a legtöbb képzésben még ma sem tartom elegendőnek és megfelelő „hangsúllyal” bírónak. Komoly pedagógiai és szakmai elemző munka után újra át kell – rövid időn belül – gondolni a gyakorlati képzésre fordítandó optimális időkereteket, még akkor is, ha az előző évben, években erre az idevonatkozó rendeletek szerint több időt fordíthatunk.

A stratégia kidolgozása során továbbra is támaszkodnunk kell az ágazati minisztériumok mellett a kamarák és szakmai szövetségek ajánlásaira, a velük való kölcsönös együttműködésekre.

Kiemelt cél csak egy, csak az lehet, hogy a jelen és elkövetkezendő időszakban szakképzésünk eredményeként mobil, alkalmazkodóképes szaktudást kapjanak tanítványaink.

IRODALOM

1. Fedor Mihály: EU dimenziók a magyar szakképzésben. Új Pedagógiai Szemle, 2001/1.
2. Hideg Éva – Nováky Erzsébet: Szakképzés és Jövő Aula Kiadó, Budapest. 1999.
3. Kocsis Éva – Szabó Katalin: A posztmodern vállalat, tanulás és hálózatosodás az új gazdaságban. Oktatási Minisztérium, Budapest. 2000.
4. Magyar Köztársaság Kormánya: Szakképzés-fejlesztési Stratégia 2005–2013. Oktatási Minisztérium és Foglalkoztatáspolitikai és Munkügyi Minisztérium 2004. Országos Szaktanári Továbbképzés Általános Mezőgazdasági és Állattenyésztési képzést folytató szakközépiskolák számára. Orosháza, 2006. október 5-6.

SZERZŐINK, MUNKATÁRSAINK FIGYELMÉBE!

Tisztelettel kérjük szerzőinket, hogy kéziratukat a szerkesztőség címére küldjék: 6725 Szeged, Hattyas sor 10. A borítékra feltétlenül írják rá, hogy *kézirat*. Csak „gépelt”, 8–10 lapnál nem nagyobb terjedelmű kéziratokat fogadunk el. A kéziratot jól áttekinthető kettes sortávolsággal, normál géppapíron, a „gépelési hibák” gondos javításával, a felhasznált szakirodalom pontos feltüntetésével (szerző, cím, hely, kiadó, lapszám) kérjük. A közérthetőség megkívánja azt is, hogy az elkerülhetetlen idegen szakkifejezések magyar megfeleléséről, értelmezéséről se feledkezzünk meg. Kérésünk az is, hogy a szövegbe iktatott rajzos, ábrás, illusztrációs megoldásoktól lehetőleg tekintsünk el.

Azoktól a szerzőktől, akik megfelelő feltételekkel rendelkeznek, számítógéppel írt kéziratot kérünk lemezen és nyomtatva is.

Nagyon fontos, hogy külön lapra írják föl *beosztásukat, munkahelyük, iskolájuk pontos nevét, helyét*, valamint *irányítószámot lakcímüket*.

Felhívjuk továbbá szerzőink figyelmét, hogy másodközlésre nem vállalkozunk. Szerkesztőségünkönél is érvényes az az általános gyakorlat, hogy kéziratot nem örzünk meg és nem is küldünk vissza.